

BORDI NACIONAL PËR KONTROLL TË KANCERIT

Ju jeni Kryetarja e re e Bordit Nacional për Kontroll të Kancerit (BNKK). Ju lutem na tregoni diçka për Programin Nacional për Kontroll të Kancerit në Kosovë (PNKK)?

Unë jam Kryesuesja e Bordit për Zhvillimin e Programit Shtetëror për Kontrollin e Kancerit, e emëruar në nëntor të vitit 2020. Meqë emërimi në këtë pozitë erdhi në një kohë të pakohë në pandemi, aktivitetet kanë qenë të pamundura dhe të cinguar për shkaqe pandemie. Kjo nuk ka ndodh vetëm tek ne, por për fat të keq në tërë botën. Fokusi ka qenë pandemia dhe mundësia për të luftuar Covid 19 dhe vëmendja në sëmundjet tjera përfshirë këtu edhe kancerin ka qenë e zbehur. Në vendet e zhvilluara në Evropë, ku kanë strategji të mirëfillta për parandalimin, zbulimin e hershëm, diagnostikimin dhe trajtimin e mirëfillt të sëmundjeve kanceroze, hendeku që ka shkaktuar pandemia ka qenë dhe vazhdon të jetë i madh. Këtu nuk bënë përjashtim as Kosova. Një hulumtim i fundit tregoi që gjatë pandemisë, rreth një milion raste me kancer mund të jenë të padiagnostikuara në Evropë, rreth 100 milion teste për skreningun e kancerit nuk janë kryer (që do të ndikoj në të ardhmen në diagnostikim të rasteve të reja në stadi të avancuara dhe në rënie të mbijetesës së përgjithshme), 1 në 2 njerëz me simptome potenciale për kancer nuk janë referuar urgjentisht për diagnostikim si dhe 1 në 5 paciente me kancer në Evropë aktualisht akoma nuk kanë marrë trajtimin e nevojshëm kirurgjik ose me kimioterapi. Pasojat e tilla nga pandemia zgjuan edhe Bashkimin Evropian, zyrën për shëndetësi të lansojnë kampanjën me 11 maj “Koha për Veprim” – “Time to Act”, ku me materiale të ndryshme të nxisin çdo vend në Evropë që të restaurojnë sa më shpejtë shërbimet e kancerit për t’i ikur mundësisë që pandemia Covid 19 të shkaktojë një epidemi të re të kancerit. Ftoj organet e larta të shëndetësisë në Kosovë, zyrën e Bashkimit Evropian, organizatat tjera ndërkombëtare shëndetësore në Kosovë që të na bëjnë pjesë përbërëse të kampanjave të tilla ku mund të përfitoj edhe Kosova. Meqë zyrat ndërlidhëse janë në Kosovë për të ndihmuar popullin e Kosovës, mendoj që lufta kundër kancerit është luftë e përbashkët, veçanërisht kur dihet se vdekjet nga kanceri janë shkaktaret kryesor të vdekjeve në mbar botën. Covid-19 na tregoi se ekzistojnë dallime të mëdha në ofrimin e shërbimeve shëndetësore në mes të vendeve të zhvilluara dhe atyre në zhvillim, nxori në pah edhe në fillim egoizmin, ku secili vend luftonte për vete, por më vonë, me njohjen e virusit filloi edhe solidariteti. Një dallim i tilla ekziston edhe në ofrimin e shërbimeve shëndetësore për sëmundjet kanceroze në mes të vendeve të zhvilluara dhe atyre në zhvillim. Meqë bëhet fjalë për sëmundje kronike - kancerin, dallimet e tilla nuk vihen në pah menjëherë, por ato ekzistojnë dhe hendeku është në rritje e sipër. Për kancerin është folur qysh moti, 3000 vite para erës sonë, andaj besoj se ka vend vetëm për solidaritet dhe më shumë bashkëpunim në mes të vendeve në zhvillim dhe vendeve të zhvilluara.

Sa është mbështetur ky program nga Ministria e Shëndetësisë si Institucion implementues i këtij programi?

Ministria e Shëndetësisë, besoj se me kthimin në normalitet nga pandemia, do të vazhdoj mbështetjen si dhe dakordimin në lidhje me prioritetet për kontrollin e kancerit në vendin tonë, në bashkëpunim me të gjithë profesionistët e fushës. Mbase edhe duhet përsëritur që lufta kundër kancerit është luftë e përbashkët e të gjithëve, idetë e secilit do të mund të kontribuonin qoftë në parandalim, detektim të hershëm, diagnostikim, trajtim, kujdes paliativ, me te vetmin qëllim që pacientet tonë të jetojnë më gjatë dhe të kenë një jetë kualitative deri në fund.

A mendoni se program ekzistues duhet plotësuar apo ndryshuar?

Puna e bërë në hartimin e programit ekzistues është për t’u vlerësuar. Aty kanë punuar profesionistë të fushës, të cilët kanë njohur mirë problematiken e sëmundjeve kanceroze në vendin tonë. Është më së normale që programet e tilla me kohën duhet plotësuar dhe përshtatur edhe rrethanave kohore.

Sipas jush, cilët mund të jenë faktorët që vështirësojnë implementimin e masave të parapara me PNKK

Implementimi i programeve të skreningut me qëllim të detektimit të hershëm, pastaj teknikat e reja diagnostike molekulare, procedurat e ndryshme kirurgjike, barërat e reja onkologjike specifike, kanë kosto. Megjithatë, gjithmonë duhet shikuar mundësia e implementimit të programeve duke ju përshtatur rrethanave ekzistuese, në mënyrë që të gjejmë modalitete të përafërta që kanë funksionuar në vende të tjera në zhvillim. Harmonizimi i shërbimeve aktuale, multidiciplinariteti, bashkëpunimi në mes të profesionistëve shëndetësor, bordet tumorale, konsiliumet mjekësore, të gjitha këto rrisin cilësinë e ofrimit të shërbimeve për pacientet me kancer. Ne boten e zhvilluar kjo i takon se shkuarës, ndersa ne duhet te vrapojme për te arritur qëllimet e përbashkëta. Fakti se Kosova ka moshën mesatare të popullatës të re 30.2 vjeç, nuk duhet të na relaksojë. Përkundrazi, koha është në favorin tonë për hartim të programeve gjithëpërfshirëse për parandalim, detektim të hershëm, diagnostikim dhe trajtim, meqë popullata jonë pritet që në vitin 2061 të arrijë moshën mesatare ne 45 vjeç.

Cili është aktualiteti në lidhje me Regjistrin e Kancerit në Kosovë

Kjo pyetje do duhej t’i adresohet institucionit përgjegjës e që është Institutit Kombëtar të Shëndetit Publik në Kosovë. Megjithatë, mendoj që ka përmirësim në raportimin e sëmundjeve malinje viteve të fundit. Kancer regjistri është shumë i rëndësishëm. Të dhënat për incidencen, mortalitetin por edhe për shërbimet kanceroze janë më së të rëndësishme. Këto të dhëna janë të rëndësishme për të kuptuar shtrirjen e kancerit. Përmes një kancer regjistri të mirëfillt do të mund të përcilleshin ndryshimet në incidence dhe mortalitet, e me këtë edhe hartimin e programeve preventive si dhe atyre për trajtim.

Dafina Ademi

Kryetare e Bordit Nacional për Kontroll të Kancerit

*Specialiste Onkologe
Klinika e Onkologjisë
SHKUK*

Intervistë nga Revista Mjeku

Korrespondenca:

dafinaademi@hotmail.com